

УДК 334.75: 330.341.44

ВІДТВОРЮВАЛЬНІ МОТИВИ ІНТЕГРАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ В СФЕРІ ВИРОБНИЦТВА МОЛОКА І МОЛОЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ

Чмут А.В

В статті розглянуті та систематизовані основні мотиви інтеграції підприємств на основі побудови дерева цілей. Досліджено переваги інтеграції на ринку молока і молочної продукції.

Постановка проблеми. Емпіричні дослідження показали, що в останні роки в економіці України спостерігається стійкий ріст інтересу до створення різних інтеграційних формувань. Особливо значимими вони стають для підприємств, що функціонують на ринку молока і молочної продукції в умовах кризового стану сировинної бази. В основі пошуку нових форм взаємовідносин покладені різні мотиви, що пов'язані з бажанням підтримати конкурентоспроможність та отримати додаткові переваги. Це зумовлює важливість дослідження основних мотивів та переваг від утворення різного роду інтеграційних об'єднань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний вклад в дослідження перспектив взаємовідносин підприємств на основі інтеграції внесли: Амбросов В.Я., Кристофферсон С., Мельник Л.Ю., Месель-Веселяк В.Я., Скопенко Н.С., Уткін О.Б

Дослідження науковців зосереджені на розкритті різних аспектів мотивів формування інтегрованих структур, що вимагає їх систематизування.

Постановка завдання. Метою дослідження є систематизація основних мотивів утворення інтегрованих структур та виявлення їх основних переваг в сфері виробництва молока і молочної продукції.

Виклад основного матеріалу. Інтерес до створення різного роду інтеграційних об'єднань на ринку молока і молочної продукції, зумовлений загальносвітовими тенденціями до глобалізації ринку та укрупнення бізнесу, а також існуючими проблемами в сировинній сфері.

Донедавна основним напрямом інтеграції молокопереробних підприємств були горизонтальні об'єднання, проте наразі підприємства молочної галузі переходять від горизонтальних об'єднань до вертикально-горизонтальних.

Процеси інтеграції мотивуються різними чинниками, які доцільно систематизувати за допомогою побудови дерева цілей, що дасть змогу не тільки згрупувати основні цілі, а і виділити різні їх рівні.

В умовах ринкової економіки домінантною категорією, яка характеризує результативний континуум діяльності підприємства постає категорія конкурентоспроможності, що і зумовлює основну мету інтеграції підприємств.

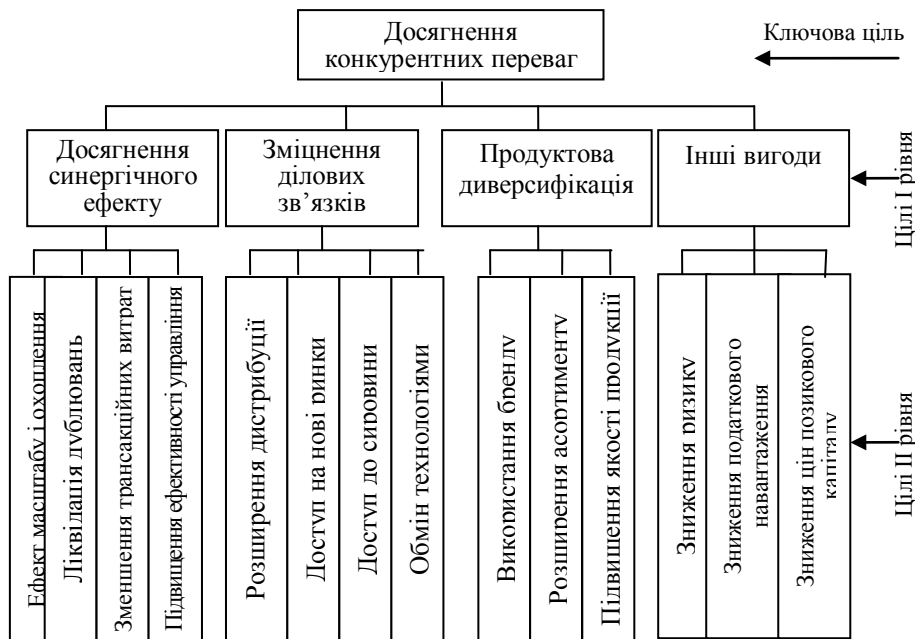

Рис. 1. Дерево цілей інтеграції підприємств

Таким чином, головна ідея інтеграції – це перш за все досягнення сукупної користі, яка в ринковій системі господарювання досягається за рахунок збільшення конкурентних переваг.

В той же час дослідники [1] розглядаючи питання функціонування інтегрованих формувань, зазначили, що їх перспективи являють собою складний суперечливий процес. Так, за даними дослідження інтеграційного менеджменту, проведеного McKinsey, в 70% злиттів компаній не було досягнуто очікуваного росту доходів, чверть компаній переоцінила обсяг зниження витрат не менше ніж 25% [2].

Найчастіше в економічній літературі при аналізі мотивів інтеграції виділяють такі поняття як «синергійний ефект», та «ефект масштабу».

Синергія – додаткові стратегічні переваги які виникають при реалізації декількох напрямів бізнесу в рамках однієї компанії, за рахунок взаємодоповненості продукції або послуг та \ або використання спільних ресурсів[3].

Наслідком виникнення синергійного ефекту виступає ефект масштабу, який досягається за рахунок концентрації виробництва полягає в скороченні середніх і граничних витрат внаслідок збільшення розміру функціонуючого підрозділі.

На макрорівні концентрацію можна розглядати в статичі коли йдеться про розміри господарської одиниці або рівень концентрації в ній виробничих ресурсів та обсягу виробленої продукції за певний час. У динаміці концентрація – це збільшення розмірів господарських одиниць шляхом добровільного їх об'єднання і створення на цих засадах різних інтегрованих господарських структур [4].

Схематично комбінований ріст масштабів виробництва можна відобразити на рис. 2

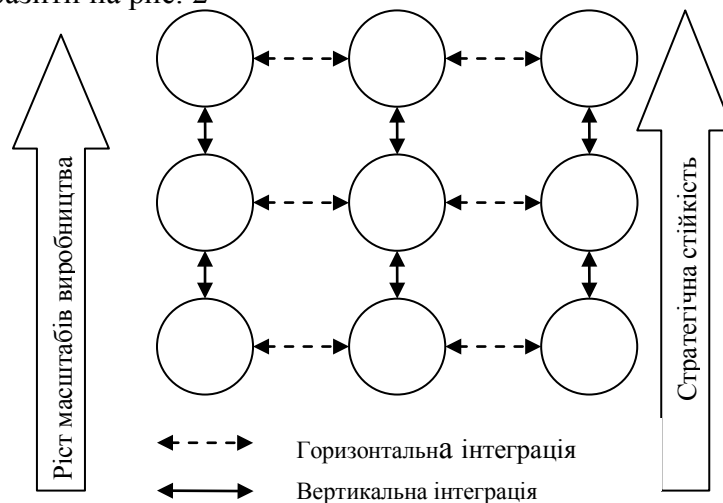

Рис.2. Комбінований ріст масштабів виробництва

На сьогодні стало очевидним, що дрібнотоварне виробництво це регресивний шлях, тому саме зараз питання інтеграції на ринку молока і молочної продукції посідає першочергове значення.

Дослідження В.Я Мессель-Веселяк[5] доводять зв'язок між масштабами виробництва та їх ефективністю. Найбільш раціональні є розміри поголів'я корів від 400 голів. В той же час наразі в більшій половині сільськогосподарських підприємств, що утримують корів цей показник не перевищує 100 голів.

Значну залежність економічної ефективності від рівня концентрації і обсягів виробництва молока довів своїм дослідженням і Брик Г. [6].

Дослідження російського вченого Медодева М.В. показало, що при групуванні 169 сільськогосподарських організацій по розміру поголів'я корів, виявлено пряму залежність між поголів'ям корів та їх продуктивністю, рівнем рентабельності виробництва і зворотну – між поголів'ям і рівнем собівартості 1 т молока.

Враховуючи те, що основним виробником молока-сировини в Україні є приватний сектор, а середня кількість голів корів на одне господарство складає 3,5 одиниці, цілком зрозуміло, що одним з напрямів підвищення ефективності молочного скотарства є створення кооперативів.

Очевидним, що для України перехід на дрібнотоварне виробництво, це хибний шлях. Наявність більше 5 млн. гектарів кормових угідь та 30 млн. га пашні свідчить про те, що основне його виробництво має бути сконцентровано, як і було до 1990 року в великих спеціалізованих фермах [7].

Досвід зарубіжних країн, в тому числі Польщі, свідчить про те що збільшення масштабів виробництва та ступеня інтеграції виробників

сировини з переробними підприємствами в значній мірі підвищує сукупний ефект діяльності. Необхідність укріплення конкурентоспроможності своїх позицій привело польських фермерів до горизонтальної інтеграції (об'єднання в кооперативи), що забезпечує масштаби виробництва. Разом з тим активно розвивається вертикальна інтеграція з молокопереробними підприємствами.

Молокопереробні підприємства в Польщі мають програми підтримки своїх постачальників. Це і кредитні програми, лізинг обладнання, авансові платежі, спільне підписання банківського кредиту для отримання пільгової відсоткової ставки [8].

Досліджуючи інтеграційні процеси в аграрному секторі Амбросов В.Я. наголошує, що доцільність функціонування інтеграційної структури визначається приростом доходів, рентабельності, вартісної частини майна власників, підвищенням частки в товарообігу, включаючи експорт, надходженням до бюджету всіх рівнів[9]. За короткий період 3-5 років в інтегрованих підприємствах виробництво продукції може бути збільшено на 15-30%, а реалізація за рахунок зміцнення позицій на внутрішньому і зовнішньому ринках – на 25-50%.

Схематично залежність ефекту від масштабу виробництва в інтегрованих та дезінтегрованих структура відображено на рис. 3

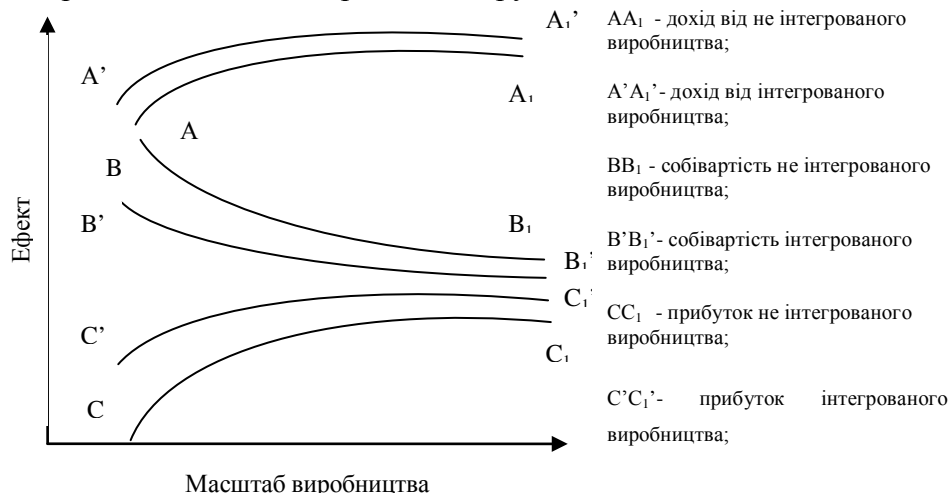

Рис.3 Прояв ефекту від інтеграції

Висновки. В умовах ринкової економіки бажання підприємства підвищити свою конкурентоспроможність, спрямовує їх на формування різного роду інтеграційних відносин. Проведене дослідження показало, що вертикальна інтеграція та концентрація є перспективним напрямом подолання кризи на ринку молока та молочної продукції України. Аналіз мотивів інтеграції та переваг від неї поглиблює розуміння підґрунтя прийняття рішень підприємств про створення даного роду взаємовідносин.

Література:

1. Уткин О.Б., Криворожко В.Е, Сеньков Р.В. Анализ эффективности функционирования нефтяных компаний / О.Б.Уткин, В.Е Криворожко, Р.В. Сеньков // Нефтегазовая вертикаль.-1999.- №№2,3
2. Кристофферсон С. «Проклятие победителя»: ошибки слинний [Електронний ресурс] / С. Кристофферсон, Р. Макниш, Д. Сиас // McKinsey Quarterly. – 2004. - № 2 (6) Режим доступу до журн.: http://www.mckinsey.com/russianquarterly/articles/issue06/08_0104.aspx?tid=2
3. Скопенко Н.С. Основні причини, переваги і недоліки формування інтегрованих структур в харчовій промисловості України / Н.С. Скопенко // Вісник Запорізького національного університету. -2010. - №2(6). - С. 83-87
4. Мельник Л.Ю. Теоретичні основи й практика концентрації виробництва в сільському господарстві / Л.Ю.Мельник // Економіка АПК. - 2011. - № 6. – С .15-18
5. Месель-Веселяк В.Я. Оптимальні розміри сільськогосподарських формувань промислового типу / В.Я. Месель-Веселяк // Економіка АПК. - 2008. - № 3. - С13-17
6. Брик Г. Вплив концентрації і спеціалізації на прибутковість аграрного виробництва [Електронний ресурс] / Брик Г. // Вісник Львівського національного аграрного університету. – 2010 - № 2. - Режим доступу до журн.: http://www.nbu.gov.ua/portal/Chem_Biol/Vldau/APK/2010_2/files/bgpoar.pdf
7. Луценко М.М. Проблемы и перспективы развития молочного животноводства Украины / М.М. Луценко // Механизация и электрофикация сельского хозяйства. - 2010. - Вип. 84 .- С 48-52
8. Zalewski A. Skozigowany program restrukturyzacji leczarswa // Rzeglad mleczarski.-1999.-№1.-С.1-3
9. Амбросов В.Я. Інтеграційні процеси в аграрному секторі економіки [Електронний ресурс] / В.Я. Амбросов , Т.Г.Маренич / Режим доступу: www.khntusg.com.ua/files/ikonf2010/sec2.pdf

Abstract

Chmut A.V.

Reproduction motives for integration of enterprises in the production of milk and dairy products

In article analyzed and systematized the main reasons integration enterprises based on construction tree purposes. Investigated the benefits of integration on the market in milk and milk products.